

До разової спеціалізованої вченої
ради Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора юридичних наук, професора, заслуженого
юриста України Рєзніка О.М. на дисертацію Якименка Ярослава
Олеговича на тему «Кримінальна відповідальність за декларування
недостовірної інформації», поданої на здобуття ступеня доктора
філософії за спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми дослідження. Військова агресія країни-окупанта, що триває на території нашої країни із 2014 року, актуалізувала багато проблем, як теоретичного так і практичного характеру, пов'язаних, насамперед, із ускладненням криміногенної обстановки в державі, зростанням кількості кримінальних правопорушень, підвищенням активності каналів різного виду контрабанди, неконтрольованим витоком зброї та її складових частин із зони бойових дій на підконтрольну територію тощо. Все це супроводжується порушенням антикорупційного законодавства, найчастіше кримінального. Електронного декларування та відповідальність за його порушення постійно реформується.

Вивчення поданих Якименко Я.О. матеріалів дисертації, а також ознайомлення з його науковими публікаціями, дає підстави стверджувати, що автором було проведено ґрунтовне наукове дослідження актуальної для сьогодення теми, а також сформульовано висновки і пропозиції, що мають значення для правової науки в цілому.

Обрана тема відповідає спеціальності наукового пошуку та визначається, перш за все, тим, що Конституція України у ч. 2 ст. 19 проголосила, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Таке положення Основного Закону держави для всіх без винятку осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, імперативно передбачає неухильно керуватися у своїй діяльності принципом законності. Будь-які відхилення від нього можуть містити ознаки корупції або інших порушень антикорупційних застережень для осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Після того, як 27 жовтня 2020 року Конституційним Судом України було винесено Рішення у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про Запобігання корупції», Кримінального кодексу України. Не тільки особи, які мають безпосереднє відношення до кримінального законодавства, а й пересічні громадяни, зосередили свою увагу на всеукраїнській резонансній події.

Судом було визнано, що ст. 366-1 КК України, а тим само кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним).

Разом із тим, за період січень-грудень 2022 року шести особам повідомлено про підозру за декларування недостовірної інформації (ст. 366-2 КК України), за період січень-грудень 2021 року відсутня інформація щодо повідомлення про підозру у декларуванні недостовірної інформації (ст. 366-1 КК України), за період січень-грудень 2020 року 144 особам повідомлено про підозру за декларування недостовірної інформації (ст. 366-1 КК України), за період січень-грудень 2019 року 315 особам повідомлено про підозру за декларування недостовірної інформації (ст. 366-1 КК України), за період січень-грудень 2018 року 588 особам повідомлено про підозру за декларування недостовірної інформації (ст. 366-1 КК України), за період січень-грудень 2017 року 204 особам повідомлено про підозру за декларування недостовірної інформації (ст. 366-1 КК України).

Наведені вище правові колізії, що мають безпосередній вплив на кримінально-правову кваліфікацію діяння, а також на вироблення ефективних механізмів захисту людини та держави від корупції, дозволяють стверджувати про відповідність актуальності, необхідності і своєчасності дисертаційного дослідження Якименка Я.О.

Зв'язок дисертаційного дослідження з програмами, темами і планами, затвердженими на загальнодержавному і відомчому рівнях, безумовно, сприяє забезпеченню значимості даної роботи. Робота виконана на кафедрі кримінального права та кримінології Дніпровського державного університету внутрішніх справ відповідно до: наказу МВС України «Про затвердження тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки» від 11.06.2020 р. № 454, наказу МВС України «Про затвердження тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025-2029 роки» від 21.05.2024 № 326; Стратегії розвитку національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, затвердженою постановою Загальних зборів Національної академії правових наук України від 26.03.2021 р. № 12-21; тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства освіти і науки на 2022-2026 роки, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 03.02.2022 р. № 109; загально-університетської теми наукових досліджень Дніпровського державного університету внутрішніх справ «Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінального процесуального та криміналістичного забезпечення протидії злочинності в Україні» (реєстраційний номер 0118U100431); теми кафедри кримінального права та кримінології цього ж закладу «Кримінально-правове та кримінологічне забезпечення протидії злочинності» (реєстраційний номер 0123Ш05015).

Мета і завдання дослідження сформульовані належним чином, відповідно до обраної теми дослідження. Мета дослідження полягає в удосконаленні теоретичних положень кримінального права в частині

відповідальності за декларування недостовірної інформації як двох окремих кримінальних правопорушень, пов'язаних із корупцією, та виробленні рекомендацій для удосконалення законодавства та практики його застосування.

Методи дисертаційного дослідження, вибрані і застосовані автором, відповідають предмету дослідження. Зокрема, в ньому використано наступні методи: *діалектичний* – для дослідження змісту декларування недостовірної інформації як предикатного кримінального та адміністративного правопорушення (у всій роботі); *метод історико-правового аналізу* – під час вивчення історико-правового розвитку та сучасного стану законодавства про кримінальну відповідальність за декларування недостовірної інформації (ст. 366-2, ст. 366-3 КК України) (підрозділ 1.1., 1.2); *порівняльний* – для виявлення та аналізу особливостей регламентації кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації в зарубіжних КК (підрозділ 1.4); *формально-логічний* – для розкриття соціальної обумовленості декларування недостовірної інформації (ст. 366-2, ст. 366-3 КК України) (підрозділ 1.3); *статистичний* – вивчення емпіричної бази дослідження та ін.

Емпіричну та інформаційну базу дисертації становлять: результати вивчення статистичних даних Офісу Генерального прокурора за 2014-2024 роки щодо кількості облікованих кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 336-1, 366-2, 366-3 КК України; матеріалів Єдиного державного реєстру судових рішень та Державної судової адміністрації України за вказаний період, а також опубліковані аналітичні матеріали.

Аналіз матеріалів публікацій, які містяться у додатках до роботи, свідчить про те, що результати дослідження отримали належну апробацію і мають значення для правозастосовної практики.

Структура роботи відповідає темі дисертаційного дослідження, його меті і завданням. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що включають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Публікації. Автором опубліковано 5 праць, 3 – статті у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 1 – у періодичному науковому виданні іншої держави за профілем дисертації, 1 – тези доповіді.

Оцінюючи основні положення дисертації, слід зазначити наступне.

Всі розділи та підрозділи дисертації складають взаємопов'язану логічну систему. У висновках, дисертант надає свої пропозиції, які, як вже підкреслювалось, обґрунтовані і безпосередньо витікають із змісту роботи. В цілому, слід підтримати основні положення дисертації, що виносяться на захист. Як позитивну рису слід відзначити ту обставину, що висновки після кожного із розділів роботи сформульовані автором досить чітко та відображають головні положення дослідження. Загалом можна зробити висновок, що зміст дисертації Якименка Я.О. повністю відповідає логіці наукового пошуку та дозволила автору послідовно зупинитися на основних проблемних питаннях визначених в актуальності обраної теми дослідження.

Викладені у вступі та розділах основної частини дисертації положення, які стосуються постановки проблеми в цілому, окремих її аспектів, переконують у тому, що відповідні питання є теоретично і практично важливими, перспективними для наукового дослідження.

Оцінюючи дисертаційне дослідження в цілому, можна зробити висновок, що воно розвиває і поглиблює сучасні концептуальні уявлення про теорію протидії правопорушенням, пов'язаним із корупцією.

Серед основних наукових здобутків, що містяться в дослідженні, на наш погляд, слід виділити наступні:

вперше:

- доведена доцільність запозичення зарубіжного досвіду пеналізації недостовірного декларування, коли додатковим видом покарання визначено конфіскацію майна, яке не було задекларовано та поширення декларування на близьких осіб, уповноважених на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування;

- доведено, що основним безпосереднім об'єктом декларування недостовірної інформації (ст. 366-2, ст. 366-3 КК України) виступають суспільні відносини у сфері декларування. Додатковим обов'язковим безпосереднім об'єктом декларування недостовірної інформації (ст. 366-2, ст. 366-3 КК України) виступають завжди суспільні відносини, пов'язані з протидією корупції. Додатковим факультативним безпосереднім об'єктом декларування недостовірної інформації (ст. 366-2, ст. 366-3 КК України), окрім суспільних відносин у сфері забезпечення авторитету державної влади та місцевого самоврядування, також можуть виступати суспільні відносини у сфері забезпечення фінансової безпеки держави;

удосконалено:

- положення науки кримінального права щодо того, що неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування може каратися у випадку, якщо воно вчинене після накладення адміністративного стягнення за те саме діяння (естонський досвід);

- твердження про те, що наразі законодавство про кримінальну відповідальність за декларування недостовірної інформації перебуває ще на етапі формування;

дістало подальшого розвитку:

- доктринальне положення про те, що періодизація законодавства про кримінальну відповідальність за декларування недостовірної інформації включає такі етапи (періоди): 1036 р. – 1529 р. – період від Руської Правди до першого статуту Великого Князівства Литовського (характеризується становленням відповідальності за службові злочини); 1529 р. – 1991 р. – період від першого статуту Великого Князівства Литовського до проголошення незалежності України (характеризується становленням корисливих злочинів у сфері службової діяльності); 1991 р. – 1995 р. – період від проголошення незалежності до встановлення відповідальності за порушення фінансового контролю (характеризується прийняттям та імплементацією міжнародного

законодавства у сфері боротьби з корупцією); 1995 р. – 2014 р. – період від Закону України «Про боротьбу з корупцією» від 5 жовтня 1995 року № 356/95-ВР до Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII (характеризується становленням адміністративної відповідальності за порушення вимог фінансового контролю); 2014 р. – по сьогодні – період від Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII по сьогодні (характеризується формування кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації).

Поряд із загальним позитивним враженням від аналізованої роботи, вважаємо, що слід визначити **низку зауважень** щодо даного дисертаційного дослідження, які цілком можуть стати предметом для наукової дискусії під час захисту, зокрема:

1. Дисертант у роботі на с. 78-108 розкриває питання соціальної обумовленості декларування недостовірної інформації (ст. 366-2, ст. 366-3 КК України). Запрошую його до дискусії з цього приводу, оскільки, на мою думку, питання соціальної обумовленості кримінальної відповідальності за певний злочин має бути здійснене не тільки за підставами криміналізації, а й іншими факторами та чинниками, що складають зміст самої соціальної обумовленості.

2. Теоретичні положення дисертації вдало посилюються використанням результатів вивчення емпіричної бази. У цьому контексті мною виявлено тенденцію щодо зміни підходу автора як до аналізу джерел, так і до дослідження статистичних даних з початку повномасштабного вторгнення рф. Зауважу, що на мою думку, здобувач не акцентує особливу увагу на загальному аналізі правозастосовної практики та динаміці застосування відповідних норм Кримінального кодексу України – ст. 366-2, ст. 366-3 КК України, під час дії правового режиму воєнного стану у порівнянні із звичайними умовами діяльності правоохоронних органів та суду.

3. Загально відомо, що 27 жовтня 2020 року Конституційним Судом України було винесено Рішення у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального кодексу України, коли ст. 366-1 КК України визнано неконституційною.

Під час захисту хочу почути відношення автора до цього рішення, оскільки на сторінках дисертації воно відсутнє.

Поряд із вищевикладеним звертаю увагу, що висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки роботи, засвідчують її високий теоретичний та практичний рівень, мають сприяти науковій дискусії під час публічного захисту дисертаційного дослідження і є орієнтирами для проведення здобувачкою подальших наукових пошуків.

Загальний висновок:

Дисертація **Якименка Ярослава Олеговича** на тему: «Кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації», є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого мають обґрунтовану наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення і є суттєвим внеском у теорію захисту людини та держави від корупції.

За оформленням, обсягом, науковою новизною отриманих результатів та їх достовірністю дисертаційна робота відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (з наступними змінами та доповненнями), а її автор – **Якименка Ярослава Олеговича** на основі публічного захисту заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

Старший науковий співробітник
кафедри економічної кібернетики
Сумського державного університету
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

Олег РЄЗНІК

Підпис	<i>Резнік О. М.</i>
засвідчую	
<i>Іржавець</i>	Відділу кадрів
<i>Іржавець Ю. І.</i>	<i>Ю. І.</i>

